

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Kamila Pavoničová

Časopis Host do domu mezi Bohumírem Macákem a Janem Skácelem: proměna
časopisu v padesátých a šedesátých letech 20. století

Olomouc 2013

vedoucí práce: Doc. Mgr. Igor Fic, Dr.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené prameny a literaturu.

V Praze dne 17. 4. 2013

Děkuji Mgr. Jiřímu Nedvědovi za pomoc při psaní této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá časopisem *Host do domu*, který vycházel v Brně v letech 1954–1970. Všímá si především jeho postupných proměn v padesátých a šedesátých letech, nejprve pod vedením Bohumíra Macáka a od roku 1963 Jana Skácela. Popisuje pozvolný přerod časopisu od ideologicky zaměřeného periodika v jedno z center svobodného myšlení u nás.

Klíčová slova

Host do domu, Bohumír Macák, Jan Skácel, literární časopis, kultura, padesátá a šedesátá léta 20. století.

Annotation

The bachelor thesis deals with the journal *Host do domu* which was published from 1954–1970 in Brno. The thesis is focused especially on gradual changes of the journal in 1950s and 1960s, first led by Bohumír Macák and since 1963 by Jan Skácel. The thesis describes a rebirth of the journal, from an ideologically focused periodical to one of the centres of free thinking in the former Czechoslovakia.

Keywords

Host do domu, Bohumir Macak, Jan Skacel, Literary magazine, Culture, 1950s and 1960s.

OBSAH

Úvod.....	1
1 Kulturní a politická situace v Československu padesátých let.....	2
1.1 Kulturně-politický kontext po roce 1948.....	2
1.2 Periodika vycházející v padesátých letech.....	3
1.3 Vznik časopisu Host do domu v roce 1954.....	5
2 Proměny časopisu Host do domu v padesátých a šedesátých letech 20. století.....	6
2.1 Host do domu pod vedením Bohumíra Macáka (1954–1963).....	6
2.2 Host do domu po nástupu Jana Skácela.....	11
2.2.1 Jan Skácel a autorský kolektiv.....	11
2.2.2 Proměna časopisu.....	15
2.2.3 Vznik nových rubrik.....	17
2.2.3.1 Dokořán.....	18
2.2.3.2 Drzý interview.....	18
2.2.3.3 Návraty.....	21
2.2.3.4 Sami proti sobě.....	22
2.2.3.5 Malé recenze Jana Skácela.....	22
2.2.3.6 Ostatní rubriky.....	23
2.2.4 Výtvarná a grafická podoba časopisu.....	25
2.2.5 Odchod Jana Skácela a zánik časopisu.....	27
Závěr.....	29
Seznam literatury.....	30
Přílohy.....	33

Úvod

Časopis *Host do domu* představoval v období šedesátých let 20. století jeden z vrcholných zjevů mezi kulturními periodiky u nás. Vycházela v něm nejen významná umělecká díla předních československých i zahraničních spisovatelů, ale také zásadní příspěvky do tehdejších kulturních a politických diskusí a časopis měl i mimořádně silnou recenzně-kritickou část. Založen byl v roce 1954 coby jeden z prvních uměleckých časopisů po nastolení komunistického režimu, ale až do konce desetiletí se pod vedením Bohumíra Macáka více méně držel v mezích daných oficiální kulturní politikou. Na přelomu padesátých a šedesátých let došlo k postupné proměně redakce i okruhu spolupracovníků, jež byla završena v roce 1963 nástupem Jana Skácela na místo šéfredaktora. Od té doby se pak datuje hvězdné období časopisu, které skončilo až s příchodem normalizace na konci šedesátých let.

Těžištěm této bakalářské práce je právě zmíněná postupná proměna časopisu *Host do domu*. Snahou je především provést analýzu periodika v přelomových letech, přičemž zřetel je kladen na proměny obsahové, formální i ideové. Základním cílem práce je odpovědět na otázku, jakým způsobem se *Host do domu* vyvinul v ono výjimečné ohnisko československé kultury šedesátých let.

Úvodní část práce nastíní kulturně-politický kontext padesátých let, v nichž se časopis zrodil a vycházel, zaměří se na další periodika dané doby a popíše samotný vznik časopisu. V hlavní části je nejprve provedena analýza jednotlivých ročníků v době šéfredaktorování Bohumíra Macáka a posléze zachycen postupný přerod časopisu korunovaný příchodem Jana Skácela do jeho vedení. Pozornost je přitom zaměřena na obsah jednotlivých ročníků, soustředí se na nejvýznamnější články a osobnosti, které podobu časopisu utvářely, a popisuje jeho celkové ideové zaměření. Dále se práce zabývá podobou časopisu po nástupu Jana Skácela, značný prostor je věnován především nově vzniklým rubrikám, které do časopisu zavedl. Vedle literární oblasti neopomene nastínit ani výtvarnou a grafickou podobu periodika. V závěrečné části práce stručně zhodnotí období šéfredaktorování Jana Trefulky a následný zánik časopisu s příchodem normalizace v roce 1970.

1 Kulturní a politická situace v Československu padesátých let

1.1 Kulturně-politický kontext po roce 1948

Únorovým převratem v roce 1948 začala nová etapa ve vývoji Československa, jejímž cílem bylo budování socialistického státu. Komunistická strana Československa velmi rychle dosáhla mocenského monopolu ve státě a prostřednictvím hierarchie svých funkcionářů ovládala veškeré stránky veřejného života. Ve své politice přitom nejpozději od podzimu 1948 striktně podléhala instrukcím, doporučením a zkušenostem Sovětského svazu. Nastolená komunistická diktatura přinesla mnoho zásadních změn ve všech oblastech života českého a slovenského národa. Tyto změny se pochopitelně nemohly vyhnout ani oblasti kultury a umění. V zásadě pluralitní kulturní prostředí v letech 1945–1948, navazující v omezené podobě na odkaz první republiky, vzalo poměrně rychle za své.

Počátkem padesátých let byl v Československu jediným oficiálně uznávaným uměleckým směrem socialistický realismus, mezi jehož hlavní rysy patřila stranickost, ideologičnost a obecná srozumitelnost. Většina ostatních uměleckých směrů byla prohlášena za úpadkové nebo protisocialistické a byla zavržena. Ze strany státních a stranických úřadů byl zesílen dohled nad oblastí kultury a umění, existovala přísná cenzura (na úrovni autocenzury, kádrové uvědomělosti i přímé kontroly ministerstvem vnitra) a tvůrci, kteří se nechtěli přizpůsobit novým podmínkám, byli z literatury jednoduše vyškrtnuti. Tato situace se zásadně neměnila až do roku 1953, kdy po smrti Stalina a Gottwalda došlo k prvnímu nepatrnému uvolnění poměrů. Mnohem více ideologickým monolitem KSČ zatřásl stav po XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu v roce 1956 a jeho odhalení tzv. kultu osobnosti. Druhá polovina padesátých let tak bývá často označována jako období „tání“; to se promítlo do celého východního bloku i do Československa. Příмым důsledkem těchto změn se u nás v oblasti kultury stal II. sjezd Svazu československých spisovatelů konaný v dubnu 1956, na němž několik renomovaných umělců (V. Nezval, J. Seifert, F. Hrubín) kriticky vystoupilo na adresu předchozí kulturní politiky (prakticky zde odmítli funkci spisovatelů jako „inženýrů lidských duší“). Následně nicméně museli tito autoři svá tvrzení podrobit osvědčené „sebekritice“ a s nástupem kampaně proti tzv. revizionismu došlo k opětovnému „utažení šroubů“.

Další a podstatně výraznější fáze uvolnění nastala na přelomu padesátých a šedesátých let. Postupná liberalizace kulturní politiky spojená s opožděnou destalinizací, jež byla

oficiálně vyhlášena na XII. sjezdu KSČ v prosinci 1962, znamenala postupný návrat osobností (roku 1963 například mohl veřejně promluvit „buržoazní nacionalista“ Laco Novomeský) do kulturního života. Politická liberalizace zasáhla všechny oblasti umění. V literatuře se dočkaly vydání mnohé dříve zapovězené tituly, docházelo k proměně kulturních časopisů, výrazně se prosadila také mladá filmařská generace. V šedesátých letech přibývalo kontaktů se Západem (Prahu navštívil J. P. Sarter, E. Fischer a další), první výraznější revizi byly podrobeny politické procesy padesátých let, formovalo se studentské hnutí a ozývaly se hlasy kritizující stalinismus i postalinický model socialismu Antonína Novotného.

Tento proces vyvrcholil Pražským jarem 1968, kdy se zdálo, že se v Československu prosadí takzvaný „Socialismus s lidskou tváří“, vyznačující se politickou liberalizací a dosud nebývalým uvolněním v oblasti kultury (v březnu byla de facto zrušena cenzura). Toto hnutí usilující o reformu sovětského modelu socialismu však nemělo dlouhého trvání a skončilo vstupem vojsk „bratrských států“ v srpnu 1968 a následným procesem normalizace po nástupu Gustáva Husáka do čela KSČ v dubnu 1969.

1.2 Periodika vycházející v padesátých letech

Zmíněné události po Únoru 1948 zasáhly také literární a kulturní periodika, která již v daných podmínkách sloužila pouze jako nástroj komunistické propagandy. Na přelomu padesátých a šedesátých let převládalo na stránkách veškerých periodik budovatelské nadšení, které mělo za následek příliv monotematických a schematicky stavěných čísel. Administrativní opatření nejprve radikálně změnila podobu nekomunistických periodik publikujících před Únorem, a poté začala budovat vlastní síť literárních a kulturních pravidelně vycházejících tiskovin, které již měla plně pod kontrolou a mohla v nich prosazovat představy KSČ. Zastaveny byly téměř všechny nekomunistické časopisy včetně těch nejvýznamnějších (*Kritický měsíčník*, *Akord*, *Archa*, *Divadelní zápisník*, *Listy*, *Blok*, *Kulturní list*, *Naše doba* či *Středoškolák*). Dalším významným krokem bylo zavedení

předběžné cenzury v roce 1953, již zajišťovala Hlavní správa tiskového dohledu a která se v průběhu několika let stabilizovala.¹

Nejvýznamnějšími oficiálně vycházejícími časopisy zaštitěnými přímo Ústředním výborem KSČ byly *Tvorba* a *Var*. Kulturněpolitický týdeník *Tvorba* (1945–1952) reprezentoval zejména radikální pojetí umění. Většinu obsahu zabíraly politické a literárněkritické stati, vedle toho odsuzoval dosavadní kulturní tradice, zpochybňoval katolicky orientované autory a odmítal spirituální tendence v literatuře. Post šéfredaktora zpočátku zastával spolu s redakčním kruhem S. K. Neumann, od roku 1947 až do zániku periodika přední stranický ideolog Gustav Bareš. Také v redakci působili čelní komunističtí funkcionáři: Ladislav Štoll, Jiří Taufer, či Pavel Reiman.² Naopak konzervativněji působil čtrnáctideník *Var* (1948–1953) na jehož podobě se významně podílel Zdeněk Nejedlý, Václav Pekárek a František Nečásek. Vedle programových statí byla významná část časopisu věnována překladům klasiků sovětské literatury, výrazně se projevoval i okruh mladých kritiků.

Kromě periodik vydávaných Ústředním výborem doplňoval nabídku také svazový tisk, který vycházel pod záštitou jediné oficiální literární organizace Syndikát českých spisovatelů, od jara 1949 jako Svaz československých spisovatelů. Tím byl například týdeník *Literární noviny* (1952–1967). Časopis byl zpočátku silně ovlivněn vládnoucím dogmatismem – již samotný název je doslovným překladem sovětského časopisu *Litěraturnaja gazeta* –, dominovaly zde informace o politických kampaních a stranických sjezdech, referáty a články vůdčích stranických ideologů. K postupnému ožívání začalo docházet až ve druhé polovině padesátých let zejména vznikem nových rubrik, publikováním otevřenějších názorů či rozšířením okruhu přispívajících autorů. Prvním šéfredaktorem byl František Branislav, po něm od roku 1954 nastoupil Jan Pilař.³ Jednou z hlavních tribun dogmatismu v literatuře byl po celá padesátá léta měsíčník *Nový život* (1949–1959). Vedle programových literárněkritických statí zveřejňoval ukázky ze soudobé tvorby domácích autorů (agitační poezie, budovatelská próza), mnohdy otiskované na pokračování. Časopis byl zpočátku veden kolektivně, odpovědným zástupcem byl Milan Jariš. Na postu šéfredaktora se postupně vystřídali J. V. Pleva, Jiří Taufer, Josef Rybák, František Branislav a Jaroslav Janů a Milan Jariš.

¹ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. 1948–1958*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. s. 81–83.

² DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. s. 259.

³ Tamtéž, s. 135–137.

1.3 Vznik časopisu *Host do domu* v roce 1954

Jak je zřejmé, nabídka literárních časopisů nebyla příliš bohatá. To byl jeden z důvodů, proč z brněnské pobočky Svazu československých spisovatelů vzešel požadavek na nový literární časopis. Jeho tehdejší předseda, akademik František Trávníček⁴, se myšlenky vybojovat pro Brno vlastní časopis ujal a díky návštěvám pražských svazových schůzí se mu ji nakonec podařilo prosadit:⁵ „*Tak jim ten časopis povolme, v Brně sice stejně jsou jen dva spisovatelé, ale ten Trávníčkův řev už není k vydržení. Kdo to má každý týden poslouchat!*“⁶

Host do domu s podtitulem „Měsíčník pro literaturu umění a kritiku“ začal tedy vycházet v brněnské pobočce nakladatelství Československý spisovatel v lednu roku 1954.⁷ Postupně se na postu šéfredaktora vystřídali Bohumír Macák (1954–1963), Jan Skácel (1963–1969) a Jan Trefulka (1969–1970). Zejména v šedesátých letech, tedy v době šéfredaktorování Jana Skácela, se časopis stal jedním z nevýznamnějších dobových periodik, odrážejících kulturní a politické dění. Na jeho přípravě se v té době podíleli především Oldřich Mikulášek, Jan Trefulka, Milan Uhde, Oleg Sus a spisovatelé mladé generace. Přestože většina autorů, kteří do časopisu přispívali, byla spojena s Moravou, neměl *Host do domu* pouze lokální charakter, nýbrž byl výrazným a uznávaným periodikem své doby.⁸ Vycházel šestnáct let, dokud nebyl v roce 1970 v souvislosti s nastupující normalizací zakázán.⁹

⁴ František Trávníček (1888–1961), český a československý bohemista, profesor českého jazyka na Masarykově univerzitě v Brně, poúnorový politik Komunistické strany Československa a poslanec Národního shromáždění ČSR a Národního shromáždění ČSSR.

⁵ KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. s. 236.

⁶ Tamtéž.

⁷ Předchůdcem *Hosta do domu*, k němuž se redakce nového periodika opakovaně hlásila, byl na podzim roku 1921 v Přerově založený avantgardní časopis *Host*. Vznikl jako tiskový orgán tzv. Literární skupiny ustanovené v témže roce. Tu tvořili příslušníci mladé generace brněnských literátů: Lev Blatný, František Götze či Čestmír Jeřábek. Z finančních důvodů muselo být vydávání brzy přeneseno do Prahy, kde začal být časopis spojován se skupinou Devětsil. Mezi přispěvateli byly nejvýznamnější osobnosti meziválečné literatury: Jiří Wolker, Vítězslav Nezval, Karel Teige, Jaroslav Seifert, František Halas, Václav Černý a další. Z důvodu častých polemik mezi brněnskou Literární skupinou a pražským Devětsilem a kvůli postupnému ochabování činnosti členů, přestal časopis v roce 1929 vycházet.

⁸ JANOUŠEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. 1948–1958*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. s. 85.

⁹ Na tradici *Hosta do domu* nepřímo navazuje brněnská literární revue *HOST*, která se zrodila v roce 1985. Tehdy založil redaktor Dušan Skála samizdatový sborník, který se přes všechna rizika doby snažil publikovat neoficiální uměleckou tvorbu. V rozmezí let 1985–1989 vyšlo pět čísel, přičemž okruh autorů tvořili především příslušníci brněnského a moravského disentu. V roce 1990 začal časopis vycházet oficiálně a postupně si vydobyl mezi kulturními periodiky nepřehlédnutelné místo. Jeho podobu ovlivnil šéfredaktor Igor Fic a od poloviny devadesátých let Miroslav Balaštík. Časopis začal postupně zvyšovat periodicitu a přešel od sborníkového typu k otevřené čtenářské revue. V roce 1997 se kolem časopisu začalo vytvářet seskupení básníků generace šedesátých a sedmdesátých let (Petr Hruška, Petr Čichoň, Bogdan Trojak). Poslední změny dosáhl

2 Proměny časopisu *Host do domu* v padesátých a šedesátých letech 20. století

2.1 *Host do domu* pod vedením Bohumíra Macáka (1954–1963)

Prvních deset let působil v pozici šéfredaktora *Hosta do domu* Bohumír Macák¹⁰. Mezi další autory podílející se na koncepci periodika patřili redaktoři: Ludvík Kundera¹¹ (1954–1955), Jaromír Tomeček (1954–1961), Karel Tachovský (1955–1956), Oldřich Mikulášek¹² (1957–1964), Milan Uhde¹³ (1960–1970) a Jan Trefulka¹⁴ (1962–1969), v původní redakční radě zasedali: předseda František Trávníček, Josef Hrabák, Josef Kainar, Ivan Kříž, Oldřich Mikulášek, František Tenčík a Antonín Trýbl.

V prvních letech šéfredaktorování Bohumíra Macáka byl ještě časopis plně v souladu s koncepcí tehdy prosazovaného socialistického realismu. Jak později vzpomínal Ludvík Kundera, „*Macák měl pověst kritika, nevyšla mu však nikdy žádná knížka.*“ Jeho příspěvky byly plné oficiálního dogmatismu a „*kolem každého otevřenějšího, méně běžného slůvka byly nekonečné aféry*“¹⁵. Milan Uhde vzpomínal na Macáka obdobně: „*Byl to muž nešťastný, který komunistické názory ani zdaleka nevyznával, ale rozhodl se komunistickému režimu ve všem všudy sloužit. To byl jeho hrozný vnitřní rozpor. [...] Posílení jeho šéfredaktorské moci znamenalo posílení konfúznosti, průměrnosti a beztvorosti, do které se pak *Host do domu* na několik let propadal.*“¹⁶

Nicméně již samotný fakt, že bylo vydávání časopisu v té době povoleno, signalizoval jistou změnu společensko – politického klimatu, první počátky tzv. „tání“.¹⁷

HOST v roce 1999, tehdy již měsíčník, kdy zcela změnil svůj formát a stal se tak jediným svého druhu u nás. Dnes v něm publikují nejvýznamnější osobnosti české literatury a kultury.

¹⁰ Bohumír Macák (1909–1989), divadelní a literární kritik; soustavně hodnotil práci brněnské činohry a tvorbu brněnských prozaiků. Autor rozhlasových her a televizních inscenací.

¹¹ Ludvík Kundera (1920–2010), básník, autor divadelních her, překladatel, výtvarník a redaktor.

¹² Oldřich Mikulášek (1910–1945), básník a novinář.

¹³ Milan Uhde (1936), dramatik, redaktor, v letech 1990–1992 ministr kultury, v letech 1992–1996 předseda Poslanecké sněmovny. Působí jako externí pedagog na JAMU v Brně a na Literární akademii v Praze.

¹⁴ Jan Trefulka (1929–2012), prozaik, publicista, literární kritik.

¹⁵ KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. s. 236.

¹⁶ *Dobré jméno zůstává: Kulatý stůl na téma Host do domu. Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. [cit. 11. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/archiv/2010/9-2010/obsahcisla-9-2010/dobre-jmeno-zustava>.

¹⁷ RAMBOUSEK, Jiří. Dvakrát o *Hostu do domu*, in: *Nesoustavná rukověť české literatury*. 1. vydání. Praha: Torst, 2003. s. 205.

Redakční úvodník 1. čísla nazvaný „Slovo k čtenářům“ vytyčil budoucí směr časopisu. Dle zde citovaných prohlášení Stalina a Gottwalda měla být literatura „účinným nástrojem vzdělání a výchovy lidské společnosti, prostředkem formování lidského duševna a vytváření lidských povah. Podle slov vedoucího tajemníka ÚV KSČ Antonína Novotného bylo „k zajištění maximálního uspokojování neustále rostoucích hmotných a kulturních potřeb celé společnosti“ třeba dosáhnout „zvýšení ideologické úrovně“ a zbavit se „starého buržoasního myšlení, které náš vývoj k socialismu brzdí“.¹⁸ Časopis *Host do domu* měl sloužit právě tomuto ideologickému přerodu.

Svůj název časopis dostal na základě návrhu Vítězslava Nezvala podle první básnické sbírky Jiřího Wolкера, k jehož odkazu se nová redakce oficiálně hlásila. Byl to vlastně ústupek tehdejšímu oficiálně prosazovanému kultu proletářských básníků, zejména Jiřího Wolкера a S. K. Neumanna. Toto povědomí se z něj ale později vytratilo a „*Host byl prostě dobrým hostem v domech přečtených čtenářů*“¹⁹.

Záměrem periodika bylo přinášet ukázky „nové umělecké tvorby, zejména básnické“ a soustředit se na opomíjené drobnější literární formy, jako byly povídka, literární reportáž, fejeton, sloupek, glosa či aforismus, které „umožňují umělci tvořit a bojovat v těsném styku s denním životem“. Za úkol si dále kladl seznamovat čtenáře s novými i staršími díly našich a slovenských autorů. Vzorem kritické části listu měla být kritika sovětská, stejně tak z cizích literatur byla nejčastěji překládána díla sovětská či autorů lidově-demokratických zemí. Vedle literatury si chtěl časopis všimnout také výtvarného umění, divadla, filmu, hudby či rozhlasu. Hojně zastoupeny měly být také rozhovory s tvůrci a autorské profily významných osobností.²⁰

V závěru je čtenář vyzván ke společné práci na rozkvětu naší literatury. „*Chceme být prostředníky mezi tvůrci uměleckých děl a mezi Vámi, milí přátelé a soudruzi čtenáři, kteří jste na svých různých pracovištích budovateli našeho nového, krásného a šťastného života.*“²¹

Podobné ideologické teze prosazovaly i mnohé jiné články, často se vyskytovaly příspěvky týkající se sjezdů a konferencí Svazu československých spisovatelů. Přestože články toho typu zde měly největší zastoupení, byly v *Hostu do domu* občas zveřejňovány také texty autorů vymykajících se z těsné kazajky socialistického realismu, které předjímalý postupné uvolňování atmosféry ve druhé polovině padesátých let.

¹⁸ Slovo k čtenářům. *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 1, s. 1.

¹⁹ KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. s. 239.

²⁰ Slovo ke čtenářům. *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 1, s. 1–2.

²¹ Tamtéž, s. 2.

Již v 1. až 4. čísle 1. ročníku zde například byla uveřejněna „Anketa o realismus v poezii“, která podporovala rodící se vlnu odmítání úzkého pojetí realismu.²²

Následovala polemika, kterou vyvolal příspěvek Ludvíka Kundery v 10. čísle 1. ročníku „Známe celé dílo Františka Halase?“²³. Tato studie zahájila spor o posouzení Halasova díla, které bylo v oné době opomíjeno, a poprvé také veřejně zpochybnila autoritativní názory čelního komunistického ideologa Ladislava Štolla.²⁴

Ještě většího ohlasu dosáhla stať Jana Trefulky, otištěná v 11. čísle 1. ročníku s názvem „O nových verších Pavla Kohouta – polemicky“²⁵. Autor zde odsoudil především jejich povrchnost, plytkost a ideologizaci, zdůraznil směšnost autorova sebevědomí i veškeré mladé poezie podobného typu.²⁶ Jednalo se vlastně o „*první důkladnou kritiku pustého schematismu těch let*“²⁷.

Následná diskuse, zabírající téměř dva ročníky *Hosta do domu*, se přenesla také na další periodika a české spisovatele rozdělila do dvou táborů. Mezi hlavního odpůrce Trefulkových názorů patřil Josef Kainar, na straně druhé stanul především Jan Skácel. Jeho repliky velmi pobouřily vedení, neboť se neváhal otevřeně vyslovit k tomu, že „*někteří básníci dosáhli pozic neúměrných kvalitám své tvorby*“²⁸. Redakce byla nakonec nucena se od Trefulkových a Skácelových názorů distancovat a označit je za nesprávné a škodlivé.²⁹ Příмым následkem byl také dočasný odchod Ludvíka Kundery z redakce *Hosta do domu*, neboť hlavní odpovědnost za tuto diskusi ležela na něm a Oldřicha Mikuláška z redakční rady.

Od druhé poloviny padesátých let začaly v *Hostu do domu* probíhat proměny jak po stránce obsahové, tak ideologické. V roce 1957 se do časopisu na místě redaktora vrátil Oldřich Mikulášek, v prosinci 1958 se redakční rada rozrostla o Jana Trefulku, Olega Suse, Jiřího Cetla, Vítězslava Kocourka a Jana Nohu. Především Jan Trefulka a Oleg Sus se následně významně podíleli na podobě periodika v šedesátých letech.

²² GABRIELOVÁ, Bronislava; MARČÁK, Bohumil. *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Georgetown, 1999. s. 110.

²³ KUNDERA, Ludvík. Známe celé dílo Františka Halase? *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 10, s. 445.

²⁴ RAMBOUSEK, Jiří. Dvakrát o Hostu do domu. In *Nesoustavná rukověť české literatury*. 1. vydání. Praha: Torst, 2003. s. 212. Ladislav Štoll - Třicet let bojů za českou socialistickou poezii.

²⁵ TREFULKA, Jan. O nových verších Pavla Kohouta – polemicky. *Host do domu*. 1954, roč. 1, č. 11, s. 505.

²⁶ GABRIELOVÁ, Bronislava; MARČÁK, Bohumil. *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Georgetown, 1999. s. 110.

²⁷ KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. s. 236.

²⁸ RAMBOUSEK, Jiří. Dvakrát o Hostu do domu. In *Nesoustavná rukověť české literatury*. 1. vydání. Praha: Torst, 2003. s. 211–212.

²⁹ Tamtéž, s. 212.

První příspěvky literárního vědce, estetika a kritika Olega Suse začaly být v *Hostu do domu* zveřejňovány od roku 1956, poté přijal místo v redakční radě. Brzy se stal nejvýznamnější osobností kritické části listu, publikoval množství recenzí, studií, glos a polemik, často pod šifrou -gs- či pseudonymy *Olaf*, *D. Breton*, *Larsen* ad. Mimo to spoluvytvářel celkovou podobu časopisu, v šedesátých letech získával a objevoval nové autory (Václav Černý, karikaturisté Karel Nepraš, Jan Steklík ad.) a zakládal nové rubriky.³⁰ Již v roce 1957 například vznikla rubrika „Trocha ze zahraničních časopisů“³¹, ve které začal mezi prvními zveřejňovat západní zahraniční literaturu (Isaac Babel, Fridrich Dürrenmatt, Max Frisch ad.). Následující Susovy rubriky se významně podílely na podobě periodika v šedesátých letech.

Na přelomu padesátých a šedesátých let se začali v časopise prosazovat také další mladí literární kritici jako Miroslav Červenka, Zdeněk Kožmín, Jiří Opelík, Antonín Přidal, Miroslav Petříček a Milan Suchomel. Recenzní rubrika se rychle stala jednou z nejdůležitějších částí *Hosta do domu*. Z počátku sice vykazovaly příspěvky spíše nevalnou úroveň, avšak s příchodem nových spolupracovníků její náplň obsah podstatně zlepšila. Bylo jim vyhrazeno minimálně deset stran v závěru každého čísla. Recenze se kromě nově vydaných knih týkaly také oblasti divadla, hudby a filmu. Zastoupení měly i různé články, studie, či filozofické eseje s tematikou kulturní, politickou i sociální.

V téže době se začal prostor v časopise otevírat také mladým, začínajícím básníkům. Těm byla v roce 1960 věnována anketa „Jací jsou?“, v níž byla hodnocena nastupující básnická generace, ztělesněná Petrem Kabešem, Miroslavem Klimentem či Janem Zábranou. Velké zastoupení měly především původní verše, které zde publikovali autoři různé umělecké orientace – Ivan Skála, Miroslav Florian, Miroslav Holub, Kamil Bednář, Josef Kainar nebo Jan Skácel. Nástup mladé básnické generace již předznamenával – spolu s návratem Vladimíra Holana, Jaroslava Seiferta a Oldřicha Mikuláška do literatury – nadcházející uvolnění. Jestliže se v padesátých letech v časopise objevovali pouze autoři oficiálně uznávaní, s postupnou liberalizací na konci padesátých let začaly do časopisu pronikat také texty prozaiků, jako byli Josef Škvorecký, Bohumil Hrabal, Jan Beneš, Ludvík Aškenazy či Jan Trefulka.

Z překladů se zprvu objevovali pouze autoři z lidově-demokratických zemí. Hojně bylo i zastoupení slovenských spisovatelů; o překlady jejich děl se vedly dlouhé diskuse,

³⁰ SOLDÁN, Ladislav. Dílo jednoho života aneb život v díle. In *Oleg Sus Redivivus*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1994. s. 31.

³¹ Od roku 1958 „Trochu ze zahraničních časopisů“.

nakonec však zůstávaly v původním znění. Již v roce 1960 ovšem čtenáři zaznamenali jména autorů, jako byli Ray Bradbury, Agatha Christie, James Thurber a později John Steinbeck, Sherwood Anderson, či básníků Dylana Thomase a Jacquese Préverta. Tento okruh autorů ze Západu se začal postupně rozšiřovat a ve druhé polovině šedesátých let autory socialistických zemí téměř vytlačil.

Nemalá část prostoru byla věnována výtvarnému umění, filmu, divadlu a hudbě. Každé číslo doprovázely mnohá vyobrazení, drobné satirické perokresby Vladimíra Jiráňka, Jiřího Jiráňka či Karla Nepraše, ilustrace Adolfa Hoffmeistera, Bohumila Štěpána či různé fotografie.

Od začátku šedesátých let začaly být tedy proměny *Hosta do domu* stále viditelnější. V roce 1960 nastoupil do redakce Milan Uhde, který se později zásadně podílel na podobě skácelovského *Hosta do domu*. Časopis získal novou grafickou podobu, začaly se objevovat články pojednávající o jazzové hudbě či do té doby tabuizovaných otázkách avantgardy.

Poslední výraznou proměnu redakce macákovského *Hosta do domu* přineslo 6. číslo roku 1962, z redakční rady navždy odešel její předseda a „duchovní otec periodika“ František Trávníček a naopak do ní přibyli autoři: Vladimír Blažek, Zdeněk Pluhař, Jan Skácel a Milan Suchomel, kteří zde setrvali až do zániku časopisu. Okruh přispívajících autorů se opět výrazně rozrostl, především o velké množství básníků. Své první recenze tehdy zveřejnili Zdeněk Pešat a Květoslav Chvatík, autoři tvořící později okruh skácelovského *Hosta do domu*.

Stálé rubriky časopis zpočátku téměř neobsahoval, jediným spojovacím prvkem byly občasné ankety zveřejňované nejvíce na počátku šedesátých let. V roce 1960 byla například uveřejněna již zmíněná anketa „Jací jsou“, týkající se mladé poezie, v roce 1961 „Co přejete kritice“ a v roce 1963 anketa „O tzv. (ne)srozumitelnosti poezie“.

Přestože se z časopisu od začátku šedesátých let postupně stávala otevřená tribuna různých názorů, byly zde v téže době stále ještě uveřejňovány texty hlásící se k oficiální sovětské literatuře: v roce 1962 například články „Velké téma moderní socialistické prózy“³² či „Co závidíme sovětské próze“³³. 11. číslo 9. ročníku (1962) otevírá oslavná báseň Ivana Skály „Znovu Lenin“³⁴ a o několik stran dále nalezneme citaci z Leninových filozofických sešitů.

³² LANTOVÁ, Ludmila. Velké téma moderní socialistické prózy. *Host do domu*. 1962. roč. 9, č. 3, s. 114–119.

³³ UHDE, Milan. Co závidíme sovětské próze. *Host do domu*. 1962, roč. 9, č. 11. s. 494–497.

³⁴ SKÁLA, Ivan. Znovu Lenin. *Host do domu*. 1962, roč. 9, č. 11. s. 469.

Také veškeré články a studie šéfredaktora Bohumíra Macáka byly psány v tomto duchu. Ještě na začátku šedesátých let například publikoval článek „Potřeba sblížení tradic“³⁵, v němž se zamýšlel nad tím, co je hlavním cílem umělecké literatury. Dospěl k názoru, že je to výchova člověka v duchu komunistických idejí a nutnost čelit úpadkovým směrům, jako byla například avantgarda. 10. ročník (1963) otevírá svým posledním zde zveřejněným článkem „Širokou, volnou cestou“³⁶. Rekapituloval v něm myšlenky, které opakovaně zaznívaly na četných oficiálních shromážděních, totiž že jedinou cestou k úspěšnému a hodnotnému uměleckému dílu je následovat příkladu sovětského umění. Macák zde promlouvá k umělcům, kteří by podle něj měli „*soustředit svou pozornost k podpoře všeho, co rozvíjí člověka směrem ke komunistickému činu*“, a pozvednout tak společenskou aktivitu umělecké práce, která je u nás prý nedostatečná.

Většina příspěvků ovšem postupně zachycovala proměnu kulturní atmosféry a přesuny v redakci vyústily v roce 1963 ve změnu na postu šéfredaktora, jímž byl ustanoven Jan Skácel. Pod jeho vedením se *Host do domu* stal „*jedním z nejpodnětějších dobových kulturních časopisů*“³⁷.

2.2 Host do domu po nástupu Jana Skácela

2.2.1 Jan Skácel a autorský kolektiv

Nástup básníka Jana Skácela do čela *Hosta do domu* byl v podstatě dovršením předchozích proměn časopisu na cestě k tomu, aby se stal periodikem osvobodivého hnutí. Během šedesátých let u nás docházelo k postupnému uvolňování společenské atmosféry, do literatury se vraceli autoři opomíjení či zcela zapomenutí, mnohé knihy se po letech dočkaly vydání a kulturní i politické ovzduší bylo čím dál otevřenější. Toho využívali také autoři publikující v *Hostu do domu*, jejichž texty narušovaly donedávna poměrně jednolitý příkrov ideologie a schematismu. S příchodem Jana Skácela tyto tendence ještě zesílily.

Než ale zahájíme popis fungování *Hosta do domu* za řízení Jana Skácela, obraťme krátce pozornost k jeho životním osudům, které formovaly jeho umělecké a politické názory a ovlivnily tak i způsob, jakým redakci časopisu vedl. Jan Skácel se narodil 22. února 1922 do

³⁵ MACÁK, Bohumír. Potřeba sblížení hranic. *Host do domu*. 1962, roč. 9, č. 11, s. 487–489.

³⁶ MACÁK, Bohumír. Širokou, volnou cestou. *Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 1, s. 2–3.

³⁷ DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. s. 67.

učitelské rodiny ve Vnorovech u Strážnice. Dětství prožil v Poštorné a Břeclavi, kde studoval na gymnáziu, odtud přešel v roce 1938 na reálné gymnázium do Brna a zde také maturoval. Po maturitě působil jako uvaděč v kině Moderna a od listopadu 1942 byl totálně nasazen jako dělník v Rakousku. Pracoval na stavbě silnic a dálnic, jako tunelář či v továrně na tanky.³⁸ Tyto nelehké životní zkušenosti se posléze promítly jak v jeho názorech, tak na formě vedení časopisu *Host do domu*.

Po válce zahájil v Brně studia češtiny, ruštiny a dějin umění a začal přispívat do mnohých periodik. Na počátku tvorby stálo otištění básně v brněnském deníku *Rovnost*³⁹. „*Neměl jsem na cigarety, a tak jsem jednu básničku z válečných let hodil do schránky v Rovnosti. A básnička vyšla. [...] Pak přišel dopis od Mikuláška, abych mu poslal další. Nic jsem od něho do toho dne nečetl, ani jsem nevěděl, že je... [...] A Mikulášek mě potom mnohokrát zval, abych někdy za ním zašel do redakce.*“⁴⁰

Oldřich Mikulášek v něm ihned odhalil básníka a stali se brzy celoživotními přáteli. „*Věřil ve mě a doslova mne k poezii dostrkal. [...] Za dlouhých rozhovorů, obyčejně u vína, jinak se s ním taky těžko dalo mluvit, mě infikoval poezií.*“⁴¹ V roce 1948 ustanovil Skácela svým nástupcem v kulturní redakci deníku *Rovnost*, neboť sám odešel do *Lidových novin*. Zde se Skácel seznámil s Františkem Halasem či Ludvíkem Kunderou, kteří později tvořili součást redaktorského okruhu *Hosta do domu*.

Poté, co byl z politických důvodů z okruhu *Rovnosti* v roce 1952 vyloučen, pracoval krátce jako dělník. Následujících deset let (1953–1963) zastával místo vedoucího redaktora literárně-dramatické sekce Československého rozhlasu.⁴²

V té době začal publikovat své básně. První básnickou sbírku nazvanou *Kolik příležitostí má růže* (1957) vydal až ve svých 35 letech. Objevovaly se v ní motivy hledání hodnot v každodenním životě, zachycení jedinečnosti situace, ale také témata morálního rozměru bytí. Motivy folkloru a „*osudové dramatickosti a tragiky života*“ nalezneme v následujících sbírkách *Co zbylo z anděla* (1960) a *Hodina mezi psem a vlkem* (1962).⁴³ Sám Skácel prohlásil: „*Celá moje poezie je ustavičné vrácení se na venkov, [...] uvědomuji si však*

³⁸ *Slovník české literatury po roce 1945*. Jan Skácel. [online]. [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=433&hl=sk%C3%A1cel+>

³⁹ Brněnský deník (1885–1991 *Rovnost*, do roku 2006 *Moravský demokratický deník RT*, *Moravské noviny Rovnost* a *Brněnský deník Rovnost*) je regionální, původně levicový deník, založený v roce 1885 Pankrácem Krkoškou. Jde o jeden z nejstarších téměř nepřetržitě vycházejících deníků v Evropě.

⁴⁰ LIEHM, Antonín Jaroslav. *Generace*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1990. s. 255–256.

⁴¹ Tamtéž, s. 256.

⁴² OPELÍK, Jiří. *Jan Skácel. Květy z nahořklého dřeva*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000. s. 83.

⁴³ *Slovník české literatury po roce 1945*. Jan Skácel. [online]. [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=433&hl=sk%C3%A1cel+>

městskou realitu, ve které žiju.“⁴⁴ Posledními sbírkami, které vydal v době před nástupem normalizace, kdy již působil jako šéfredaktor *Hosta do domu*, byly *Smuténka* (1965) a *Metličky* (1968). Po srpnu 1968 byla Skácelovi postupně zakázána publikační činnost a jeho verše v následujících letech vycházely pouze v exilu a v samizdatu. Jeho básnická zkušenost se přirozeně silně promítala i do článků, rozhovorů a recenzí uveřejňovaných v *Hostu do domu*.

Již v roce 1958 byly v *Hostu do domu* zveřejněny některé Skácelovy básně. Počet jeho příspěvků každým rokem narůstal, postupně se začaly žánrově diferencovat a od 6. čísla roku 1962 byl Skácel ustanoven členem redakční rady.⁴⁵

Šéfredaktorem *Hosta do domu* se Jan Skácel stal 1. září 1963, tedy počínaje 9. číslem 10. ročníku. „*Jak jsem se stal šéfredaktorem Hosta, vlastně ani nevím. Vyskytla se prostě taková situace. Na spisovatelském sjezdu. Na tom předposledním.*“⁴⁶ O změně ve vedení periodika se dozvídáme hned v úvodním článku „*Davídek a Goliáš a deset let*“⁴⁷ v zářijovém čísle časopisu: „*Chystáme se do jedenáctého ročníku. Samozřejmě, chtěli bychom v něm znova omládnout, vrátit se k elánu prvních čísel. Víme také, že pokud šel Host v posledních letech s dobou, nutně se v něm odrážela nejen její světla, ale i stíny. [...] Nejsme, ani nebudeme velký exkluzivní literární měsíčník. David je sympatičtější než Goliáš. Není v silách Hosta do domu býti sumou doby, ale mohl by za to dokázat být jejím indexem.*“

Závěrečná čtyři čísla 10. ročníku se ještě držela podoby vybudované předcházejícím šéfredaktorem Bohumírem Macákem. Skutečný zlom nastal až v roce 1964, kdy Skácel zcela proměnil dosavadní podobu časopisu a vytvořil novou osobitou koncepci. Tímto započala ona „*slavná éra Hosta, éra účastníky i čtenáři dodnes vzpomínaná. [...] Od půle šedesátých let byl prostě Host do domu česká literární revue číslo jedna*“⁴⁸. Jak uvádí ve svých pamětech Václav Černý, tehdejší hlavní esejista časopisu, stal se *Host do domu* v šedesátých letech „*nástupišťem čím dál tím ujasněnějšího liberalizačního a reformního dění*“. Přestože svým nákladem nikdy nepřesáhl počet 16 000 výtisků, byl „*revuí zásadních úvah a ideově vedl.*“⁴⁹

Chystané změny se čtenářům sdělovaly v příznačně „*fejtonisticky*“ laděném vzkazu redakce v posledním čísle roku 1963: „*Leden bývá měsíc změn a nových předsevzetí. V roce 1964 i Host do domu změní svou tvář. Budeme mít nový kabát, to znamená obálku, a budeme*

⁴⁴ LIEHM, Antonín Jaroslav. *Generace*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1990. s. 254.

⁴⁵ KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. 3. doplněné vydání. Brno: Jota, 2006. s. 89.

⁴⁶ LIEHM, Antonín Jaroslav. *Generace*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1990. s. 258. Jde o 3. sjezd Svazu československých spisovatelů v roce 1963.

⁴⁷ REDAKCE. *Davídek a Goliáš a deset let. Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 9, s. 353.

⁴⁸ KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. s. 238.

⁴⁹ ČERNÝ, Václav. *Paměti 1945–1972*. 2. vydání. Brno: Atlantis, 1992. s. 475.

mít také více stránek. Budeme silnější, aniž redakce ztloustne. O drobátko zmenšíme formát. S těmito změnami souvisí nová cena, číslo nového Hosta bude stát tři koruny a padesát haléřů. To je asi tolik, co stojí dvacítky průměrných cigaret, o něco méně, než kolik zaplatíte za lístek do biografu, a asi zrovna tolik, co dáte za krabičku holicích čepelek. Dosavadní cena Hosta byla neudržitelná, což mnohdy svazovalo redakci ruce a se svázanýma rukama se časopis dělá zle. Proto jsme se rozhodli postavit měsíčník na reálnou finanční základnu. Ostatně, na větší počet stran [...] se vejde o mnoho víc čtení a naší povinností je, aby to bylo čtení dobré, nebojácné a čerstvé.“⁵⁰

Do redakce podílející se na skácelovské podobě časopisu původně patřili Oldřich Mikulášek (1957–1964), Milan Uhde (1960–1970) a Jan Trefulka (1962–1970). Během roku 1964 došlo k proměně redakce, od 6. čísla ji opustil Mikulášek a zůstali v ní pouze Trefulka a Uhde. V 8. čísle téhož roku bylo ovšem prázdné místo po Mikuláškově zaplněno Oldřichem Bártou (1964–1967), který v *Hostu do domu* již dříve působil. Poslední proměny nastaly v roce 1969, kdy do redakce nastoupili Pavel Švanda (1969–1970) a Jan Šmíd (1969).

Drobné změny probíhaly také v redakční radě, do které postupně přišli Zdeněk Pluhař, Milan Suchomel, Adolf Kroupa, Antonín Brousek, Jiří Opelík a Jan Zábřana; z původních členů zde nějakou dobu zůstal František Tenčík a až do zániku periodika v roce 1970 setrvali Ludvík Kundera, Oldřich Mikulášek, Oleg Sus, Vladimír Blažek, Jan Hrabák a Ivan Kříž. Je tedy zřejmé, že se s příchodem Jana Skácela redakce jako celek příliš nezměnila. Jak vzpomínal tehdejší externí spolupracovník časopisu Antonín Přidal, byl Skácel „*pravidelným spolupracovníkem Hosta do domu už dávno předtím, měl tam přátele, kolegy, chodil tam a cítil atmosféru, která v posledních letech před jeho příchodem v redakci zrála. [...] Ta žába na prameni, Bohumír Macák, velmi servilně plnil všechny pokyny cenzorů i krajského ideologického oddělení. Jakmile zmizel, pramen se mohl — promiňte mi to nepěkné slovo — roztryskat*“⁵¹. Jeden z nejvýraznějších redaktorů tehdejšího *Hosta do domu* Milan Uhde vzpomínal na změnu šéfredaktora následovně: „*Skácel vnesl do redakce jedinečné novinářské nápady, ale především nám dal pocit, že nic nediktuje, že poslouchá naše podněty a přidává k tomu své, které byly novinářsky i básnický daleko průkaznější než naše. A dovedl se také časopisu statečně zastat.*“⁵² Podobně vzpomínal na Skácelovo vedení Antonín Přidal:

⁵⁰ REDAKCE. Host do domu v příštím roce. *Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 12, s. 529.

⁵¹ *Dobré jméno zůstává: Kulatý stůl na téma Host do domu. Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. [cit. 11. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/archiv/2010/9-2010/obsahcisla-9-2010/dobre-jmeno-zustava>.

⁵² Tamtéž.

„Tvorba svobody spojená se Skácelem začala už tím, že přišel člověk, který měl rozhled, byl vzdělaný, nebyl dogmatický, tvořil si názory na základě životní zkušenosti, a ne podle předpisů krajského výboru strany. Samozřejmě že nebyl světec, měl mnoho nepříjemných rysů jako každý z nás, ale jeho autoritativnost nevyklučovala toleranci. Jeho tolerance, to byla zčásti velkorysost, zčásti ležérnost a zčásti nesystematičnost. [...] Skácel byl autorita jako spisovatel a jako osobnost, zatímco Macák si nikdy nemohl troufnout s redakcí jednat jinak než autoritářsky. Takže to, co se z *Hosta do domu* stávalo na počátku Skácelovy éry, možná ještě nesouviselo s tím, jak daleko byla svoboda v ostatních časopisech či institucích. Šlo spíš o něco osobního, o srozumění několika lidí, v němž jeden druhého nepodrážel, jeden druhému nevyhrožoval a všichni přicházeli s nápady, které se nebáli vyslovovat.“⁵³

2.2.2 Proměna časopisu

Pod vedením Jana Skácela se tedy časopis stále více proměňoval v centrum liberálnějších názorů, domácí tvorbu konfrontoval s moderními trendy v zahraničí, kladl důraz na autory zapomenuté či v posledních letech přehlížené a usiloval o obnovu historické paměti.⁵⁴

Již na konci 10. ročníku (1963) se začala v časopise častěji objevovat jména jako Josef Škvorecký, Vladimír Holan, Dominik Tatarka či dramatik Bertolt Brecht. V roce 1964 se příliv západních autorů ještě více rozšířil a *Host do domu* výrazně změnil obsahovou stránku. O tom svědčí hned úvodní strany 1. čísla s bluesovou poezií Josefa Kainara. Velký prostor zde byl věnován absurdnímu dramatu – autorům, jako byli Samuel Beckett, Stanislaw Mrozek či Václav Havel –, z dalších dramatiků také Friedrichu Dürrenmattovi. Rostoucí zájem o anglosaskou literaturu se projevoval otištěním básní T. S. Eliota či Ezry Pounda či textů písní z muzikálu *West Side Story*. V 11. čísle vyšel dokonce nepřeložený americký komiks. Oblíbený byl nyní také detektivní žánr, ať už v příbězích Hercula Poirota od Agathy Christie, či v rubrice „Malé detektivky“ redaktorů *Hosta do domu*.

V časopise se od 11. ročníku (1964) začala vyskytovat také dosud tabuizovaná témata erotiky a sexu, a to v podobě článků pojednávajících o sexu v literatuře či na fotografiích Jana Saudka. Ve 2. čísle uveřejnil Josef Jedlička článek o Franzi Kafkovi, jehož dílo se v té době vracelo do literatury, přestože bylo v příkrém rozporu s požadavky socialistického realismu,

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. s. 67.

především svým zdůrazňováním autorské individuality. Významnou stat' přineslo 10. číslo: Josef Vohryzek zde pojednával o novém vydání rozporupných Škvoreckého *Zbabělcích* („Zbabělci po šesti letech⁵⁵“). Škvoreckému zde vyšly také některé povídky, podobně jako Bohumilu Hrabalovi či Ivanu Klímovi. Zajímavé pojetí přineslo 11. číslo, které bylo věnováno patnáctému výročí úmrtí Františka Halase, a bylo tudíž složeno převážně z článků o něm.

Předchozí snahy poskytovat prostor začínajícím autorům zde vyvrcholily, častými přispěvateli byli Jiří Gruša, Pavel Šrut, Ivan Wernisch či Antonín Brousek, autorům byly dokonce věnovány speciální rubriky, nejznámější z nich pod názvem „Zelený host“.

I nadále měly velké zastoupení literárně-kritické a publicistické žánry. Mezi hlavní kritiky periodika vedle Olega Suse patřili Zdeněk Kožmín, Jiří Opelík, Miroslav Petříček, Milan Suchomel a Přemysl Blažíček, hlavním esejistou byl Václav Černý. Velké zastoupení zde měly především recenze, jimž bylo vyhrazeno několik stran v závěru každého čísla.

Vedle literatury byla stále větší pozornost věnována filmu, divadlu a rozhlasu. Po celý rok 1964 byla například uveřejňována diskuse o úrovni brněnské Mahenovy činohry v režii Ludvíka Kundery, pozornost poutala také rodící se filmová „nová vlna“.

Důkaz o razantních proměnách je patrný z detailního srovnání dvou čísel *Hosta do domu* z let 1958 a 1964, tedy z doby, kdy byl pevně v pozici šéfredaktora Bohumír Macák, respektive kdy již došlo k hlavním změnám podoby časopisu po nástupu Jana Skácela.

Nejzjevnějším rysem *Hosta do domu* z března roku 1958 je opatrnost. Otištěné články pojednávaly především o obecně přijatelných tématech, které nebyly nikterak kontroverzní. Hned na první straně redakce upozorňovala na úmrtí oficiálně uctívaného básníka Petra Bezruče, o několik stran dále se nacházela pohádka čelního komunistického spisovatele Jana Drdy, jejíž dlouhý rozsah působí tak, jako by redakce neměla čím jiným časopis zaplnit. Také recenze se zabíraly hlavně „osvědčenými“ tituly; jedna z nich pojednávala o novém vydání knihy Vladislava Vančury *Pekař Jan Marhoul*, další například o knize vzpomínek Edmonda Konráda *Nač vzpomenu*. Z oblasti poezie byli nejčastěji zveřejňováni autoři lidově-demokratických zemí, z domácí tvorby například oficiálně uznávaný mladý básník Pavel Kohout. Již v tomto roce se ovšem začaly v časopise vyskytovat drobné náznaky narušování strnulosti v podobě článků s vulgární a erotickou tematikou, jichž pak přibývalo v pozdějších letech. Také autoři oproštění od dogmatismu, jako Oleg Sus a Ludvík Kundera, přispěli

⁵⁵ VOHRYZEK, Josef. Zbabělci po šesti letech. Host do domu. 1964, roč. 11, č. 10, s. 18–21.

k uvolněnější podobě periodika: ať už svými překlady západních děl (Erich Maria Remarque, Louis Fürnberg), tak Sus svým útočným humorem či rubrikou „Trochu ze zahraničních časopisů“. Přes tyto drobné snahy ale působí časopis z této doby ještě velmi stroze, články jsou mnohdy nudné, stejně tak nevynalézavá grafická a výtvarná podoba, která na první pohled čtenáře rozhodně nemohla upoutat. Také struktura časopisu je strnulá a fádni.

Host do domu z března roku 1964 naproti tomu působí velmi svěže, moderně a poutavě. Na první pohled je z něj zřejmá otevřenost vůči novým tématům, což dokazovala například úvodní povídka Isaaka Babela s erotickými motivy, závěrečná recenze Jana Skácela na akty či povídka s tematikou fotbalu. Očividný byl také příliv mladých autorů: Petra Kabeše, Alexandra Klimenta, a do recenzní rubriky Zdeňka Kožmína, Františka Tenčíka, Antonína Přidala a Miroslava Červenky. Významným přispěvatelem byl i nadále Oleg Sus, jehož kritické texty byly místy velmi provokativní. Podobně odvážné byly také texty v rámci rubriky „Sami proti sobě“, jeden z nich například kritizoval oficiální dogmatismus. Pozornost se věnovala vedle rozhlasu také novému médiu – televizi. Nadčasovou podobu periodika dotvářely mnohá vyobrazení, perokresby a karikatury Karla Nepraše, Bohumíra Mataly či Jana Steklíka. Veškeré rubriky měly v rámci časopisu volné rozmístění, díky čemuž nepůsobí striktně a stroze. Časopis *Host do domu* v roce 1964 byl tedy již zcela zřejmě centrem osvobodivých myšlenek a tendencí.

2.2.3 Vznik nových rubrik

Vedle změny formátu, rozsahu, obsahu a ceny se od 1. čísla 11. ročníku (1964) v časopise začaly vyskytovat také zcela nové rubriky, které měly za úkol reagovat na aktuální politické či kulturní problémy. O jejich obsahu informoval „Slovníček nových rubrik“ v úvodním čísle:⁵⁶ „*DOKOŘÁN – polemiky, diskuze, invectivy, reportáže, problémové články o umění, kulturní politice a životě. DRZÝ INTERVIEW – otázky, jaké se autorům obvykle nekladou. NÁVRATY – vlastně pokračování diskuse o poezii. Báseň vybraná básníkem. SAMI PROTI SOBĚ – rubrika, která nepotřebuje další vysvětlení.*“ Další nové rubriky vznikaly průběžně během celé skácelovské éry a staly se nedílnou součástí periodika.

⁵⁶ Slovníček nových rubrik. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 1, s. 74.

2.2.3.1 Dokořán

Název rubriky poukazoval na stejnojmennou sbírku Františka Halase, k jehož odkazu se redakce časopisu hlásila. Tato diskusní rubrika měla pouze krátké trvání, vycházela nepravidelně od 1. čísla roku 1964 a naposledy se objevila v 8. čísle roku 1965. Byly zde uveřejňovány úvahové a esejistické články, polemiky, diskuse či reportáže, zabývající se problémy literárními, společenskými a filozofickými. Velkého ohlasu dosáhlo otištění stati Václava Havla „Akorátismus – aneb o dialektické metafyzice“⁵⁷ ve 2. čísle 11. ročníku. Havel zde uvažoval nad otázkou: „*Jak je možné, že to, co je ‚nesporné‘, nás nezajímá, a to, co je ‚problematické‘, nás vzrušuje.*“⁵⁸ Dialektická syntéza podle něj zlikvidovala dva cenné názory a spojila je v jeden bezcenný. Plodné je pouze napětí mezi myšlením a živoucí realitou.

Dalším významným textem rubriky Dokořán byla úvaha Jana Trefulky v posledním čísle 11. ročníku „Co je a co není v Tváři“⁵⁹. Trefulka zde popisoval stav po 3. sjezdu Svazu československých spisovatelů, volání autorů po nových časopisech a následný vznik měsíčníku *Tvář*. Vyjádřil své pochybnosti nad jeho kvalitou, především kvůli „zastaralosti“ a „vytahování starých jevů“ a tvrdil, že nová literární generace má touhu se spíše „*sdrůžovat ke společné izolaci*“, než vytvářet opravdový skupinový časopis.⁶⁰ Mezi *Tváří* a *Hostem do domu* existovalo interní napětí a členové redakcí se neměli vzájemně příliš v oblibě.⁶¹

Z dalších textů stojí za zmínku stať Růženy Grebeníčkové „Umění nerozeznávat“⁶², filozofické úvahy Mirka Nováka či kritické postoje Vladimíra Blažka.

2.2.3.2 Drzý interview

Jednou z nejvýznamnějších rubrik *Hostu do domu* byly netradiční rozhovory nazvané „Drzý interview“, které vycházely od 1. čísla roku 1964 do 7. čísla roku 1969, tedy déle než pět let. Mezi zpovídanými byly nejčastěji žijící osobnosti, ale i postavy historické či fiktivní. Rozhovory byly psány „drzou“ formou, otázky se kladly zcela neformálním způsobem. Objevovala se v nich nadsázka a ironie a jejich hlavním cílem bylo čtenáře pobavit. Byly krátkého rozsahu, většinou zabíraly jednu stránku časopisu. Bylo na nich jasně vidět, že v redakci panovala uvolněná a otevřená atmosféra, kterou byl časopis v té době pověstný.

⁵⁷ HAVEL, Václav. Akorátismus aneb o dialektické metafyzice. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 2, s. 53–57.

⁵⁸ Tamtéž, s. 54.

⁵⁹ TREFULKA, Jan. Co je a co není v Tváři. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 12, s. 24–25.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ ŠVANDA, Pavel. *Paměť esejisty*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2006. s. 193.

⁶² GREBENÍČKOVÁ, Růžena. Umění nerozeznávat. *Host do domu*. 1964. roč. 11, č. 8, s. 30–34.

K hlavním autorům rozhovorů patřil především Jan Skácel (rozhovory byly ovšem vedeny pod hlavičkou celé redakce) a dále Oleg Sus či Ludvík Kundera. Ne vždy ale bylo zřejmé, kdo je autorem, neboť závěrečný podpis či šifra někdy scházely. Bystrý čtenář ovšem mohl původce odhalit podle způsobu kladení otázek, neboť každý ze zmíněných tří autorů měl velmi osobitý styl psaní.

První „Drzý interview“ vedl Jan Skácel s Oldřichem Mikuláškem⁶³. Skácel si jej dobíral pro jeho čerstvě obdržžený titul zasloužilého umělce. Mikulášek reagoval postřehem, že „jsou umělci coby zasloužilí a umělci, co by zasloužili“. Téma hovoru se dostalo také k Mikuláškové sbírce *Ortely a milosti*, která čekala mnoho let na své vydání.

„Oldřich Mikulášek: Ve skutečnosti zůstaly ležet jen Ortely, tak se tenkrát knížka jmenovala a také taková byla – bez Milostí, s jejichž dodatečným přídavkem a s přídavkem ‚odleželých let‘ byla posléze udělena milost Ortelům. A jak už to v životě bývá, dostaly nakonec i nejčestnější cenu – od kolegů. [...]

Jan Skácel: Skončíme. Řekni jak.

Oldřich Mikulášek: Drze.

Jan Skácel: Tak pojďme na víno, ať se dojetím nerozpláču. Mám tě pořád raději v hospodě než zasloužilého.“

Následovala „Drzá interview“ s Milanem Kunderou, Miroslavem Holubem, Josefem Škvoreckým, Olegem Susem, Bohumilem Hrabalem či Ivanem Vyskočilem.

Ve 4. čísle 11. ročníku byl otištěn první historický (a tím pádem smyšlený) rozhovor s „panem Homérem“.⁶⁴ Homér zde citoval verš, pocházející z VIII. zpěvu *Odyssey*, který je úsměvný svou dvojznačností: „*Hoste, co právě jsi děl, nám nijak nelibé není; / Ty jen výbornost svou chceš dokázat, která je v Tobě.../*“. Historickým rozhovorem byl také „Bláznivý interview s donem Quijotem“⁶⁵ v 1. čísle 13. ročníku (1966).

Prvním rozhovorem z pozůstalosti byl ve 2. čísle 11. ročníku otištěný interview s Jiřím Mahenem⁶⁶, který měl podobu pouze jedné otázky. Mahen coby brněnský autor dosahoval pouze regionálního uznání, za což si jej Jan Skácel dobíral.

„Host do domu: Jak se díváte na to, drahý mistře, že zatímco vycházejí výbory z děl spisovatelů málem už pětadvacetiletých (přehnáno mírně) a sebrané spisy literátů, kteří

⁶³ SKÁCEL, Jan. Drzý interview Jana Skácela s Oldřichem Mikuláškem. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 1, s. 22–23.

⁶⁴ SKÁCEL, Jan. Drzý interview s panem Homérem. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 4, s. 45.

⁶⁵ SKÁCEL, Jan. Bláznivý interview Hosta do domu s donem Quijotem. *Host do domu*. roč. 13, č. 1, s. 18–19.

⁶⁶ SKÁCEL, Jan. Drzý interview. Otázka Jiřímu Mahenovi. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 2, s. 26.

dokonce už překročili třicítku (nepatrná nadsázka), nakladatelství Československý spisovatel se odmlčelo ve vydávání vašeho díla?

Jiří Mahen: To je docela logické. Buď současná česká literatura dosáhla takové úrovně, že se moje romány, dramata, básně a úvahy ocitly hluboko pod průměrem, a pak mají v nakladatelství pravdu, nebo...

Host do domu: Hlasitěji, mistře!

Jiří Mahen: ...nebo mně škodí to, že jsem se neoběsil v Praze, ale toliko v Brně.“

Z pozůstalosti byl také interview s Františkem Halasem⁶⁷ v 11. čísle 11. ročníku (1964). Poprvé se zde změnil tazatel, kterým byl Ludvík Kundera, dlouholetý Halasův přítel a obdivovatel.

Úvodní rozhovor 12. ročníku (1965) nesl název „Autointerview Hosta s Hostem do domu“.⁶⁸ Časopis si zde kladl otázky sám sobě, což působilo sice poněkud absurdně, ale byl to obratný způsob, jak se vyjádřit k některým aktuálním problémům časopisu:

„Host do domu: Říkají někdy, že nemám vyhraněnou koncepci. Mají pravdu? Mám se vyhranit? Je to nepříjemné slovo.

umod od tsoH: Přiznám se, že bych nerad sám sobě ustýlal Prokrustovo lože. Ale taky bych nerad, aby se na mých stránkách válel každý, komu se zachce. Někdy mám však dojem, že ti čtyři vrátní, co jsou na tiráži, to trochu přehánějí. (Jsou i jiní portýři). Je mnoho lidí, s kterými bych si rád porozprávěl, a ne vždycky jenom o literatuře. Také bych se rád někdy zasmál sám sobě a nad sebou. Možná, že tohle není koncepce, ale mně by to prospělo.

Host do domu: Kdy přestanu vycházet? Stalo se dnes ctí (časopisů) občas někdy zaniknout. Co já vlastně na to?

umod od tsoH: Nevíme dne ani hodiny. Jiří Wolker, který mně prostřednictvím Vítězslava Nezvala půjčil jméno, mluvil s oblibou o „těžké hodině“.

Z dalších periodik uskutečnil Host do domu rozhovor například se slovenským týdeníkem *Kultúrny život* či *Literárnými novinami*.

V 10. čísle 12. ročníku se nachází rozhovor se samotným Janem Skácelem⁶⁹, který se svým stylem podobal výše zmíněnému autointerview.

„Host do domu: Jaké to je, když se z básníka stane šéfredaktor?

Jan Skácel: Mám dojem, že je to mnohem snazší, než když se šéfredaktor rozhodne stát se básníkem.

⁶⁷ KUNDERA, Ludvík. Drzý interview Hosta do domu s Františkem Halasem. *Host do domu*. roč. 11, č. 11, s. 36–37.

⁶⁸ Autointerview Hosta s Hostem do domu. *Host do domu*. 1965, roč. 12, č. 1, s. 20–22.

⁶⁹ Drzý interview Hosta s Janem Skácelem. *Host do domu*. 1965. roč. 12, č. 10, s. 38–39.

Host do domu: Psal byste malé recenze, kdybyste měl klasických šest stop a jeden palec?

Jan Skácel: Měřím 168 centimetrů a malé recenze píšu právě proto, že na tomto světě všechno chce být větší, než je. A není.

Host do domu: Nemyslíte, že se u nás moc mluví?

Jan Skácel: Myslím. A taky píše.“

Již během roku 1965 se rozhovory objevovaly pod názvy, které variovali původní jméno rubriky: „Autointerview“, „Laskavý interview“, „Lehounce drzý interview“ či „Zdvořilý interview“. Tímto způsobem pokračovali autoři i po celý rok 1966 a názvy se předháněly svou originalitou: „Milostný interview“, „Akademický interview“, „Kritický interview“, „Nesatyrský interview“ a další.

V následujících letech začaly rozhovory vycházet nepravidelně. V roce 1969 vyšlo posledních pět rozhovorů obohacených o nový prvek – ke každému byl přiložen krátký text zpovídáného. Okruh autorů této rubriky se sice rozrostl o Milana Uhdeho a Pavla Švandu, nicméně v 7. čísle již rubrika zcela zanikla s otištěním posledního „Opožděného interview s Josefem Šafaříkem“.⁷⁰

2.2.3.3 Návraty

Po celý rok 1964 byly v rubrice „Návraty“ zveřejňovány verše starých či zapomenutých básníků, které vybral vždy jeden básník žijící a doprovodil je komentářem nebo svými postřehy. Byla to v podstatě „*báseň vybraná básníkem*“⁷¹. Rubrika většinou zabírala dvě strany a nacházela se těsně před koncem každého čísla. V 1. čísle například vzpomínal Ludvík Kundera na Richarda Weinera, ve 2. čísle František Hrubín na redakci tolik zbožňovaného Františka Halase, ve 3. čísle Oldřich Mikulášek na Josefa Horu či v 5. čísle Miroslav Holub na okamžik, kdy jej poprvé oslovily verše Vítězslava Nezvala. Prostor zde byl věnován rovněž autorům slovenským, v 8. čísle publikoval jako autor Vojtech Mihálik, navracející se nikoliv ke konkrétnímu básníkovi, nýbrž k lidové baladě, a následně v 9. čísle připomněl Miroslav Válek slovenského básníka Valentína Beniaka. V posledním, 12. čísle, uveřejnil svou vzpomínku na lidovou poezii Jan Skácel. Navrátil se zde k útržku písničky, třem veršům, které mu neustále zněly v hlavě: „*Strom se stromem sa bije / vtáča preletuje / a naša láska je.*“ Přestože si zapamatoval pouze tři verše, nechtěl pátrat po ostatních, jelikož

⁷⁰ ŠVANDA, Pavel. Opožděný interview s Josefem Šafaříkem. *Host do domu*. 1969, roč. 16, č. 7, s. 10.

⁷¹ Slovníček nových rubrik. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 1, s. 74.

z toho měl obavu. „*Neboť v návratech, ve faktu, že se člověk vrací a musí vracet, je vždycky cosi bolestného, nemožného.*“⁷²

2.2.3.4 Sami proti sobě

Původní citátová rubrika nazvaná „Co kdo kde řekl o literatuře“ vycházela již v padesátých letech, koncem desetiletí změnila název na „Výroky s komentářem“ a s nástupem Jana Skácela do čela časopisu začala vycházet pod jménem „Sami proti sobě“. Vycházely v ní „*citace věcných i metodologických nesmyslů*“⁷³. Jak napovídá název rubriky, jednalo se o nesmyslné věty a projevy ze všech možných kulturních oblastí, které poukazyvaly na hloupost či nevzdělanost autorů: „*To je proti křesťanské morálce! ' špitála ze závěje peřin. Sedl jsem na pelest a řekl pár magických slov o tom, jaké to bude, až se vezmem. Ještě chvíli se kroutila, pak se odkutálela ke zdi, láska pootevřela pevně sevřená kolena. Když mi dala zálohu na svatební noc, plakala, jako by loupala cibuli. K ránu usnula, žvatlala ze spaní jako house.*“ (Rudolf Černý, Hochštapler, Praha 1964, Mladá fronta)⁷⁴. Nevzdělaně působil také citát týkající se výtvarného umění: „*...a spíše než starozákonního hrdinu ztělesňuje David představu bdělosti a ostražitosti.*“ (Armádní výtvarné studio o Michelangelově Davidovi)⁷⁵. Mnohdy byla nesmyslnost projevu ihned patrná, jindy ovšem vyžadovala vysokou míru vzdělanosti čtenářů. V každém čísle vyšla rubrika několikrát, naposledy se vyskytla v březnovém čísle roku 1969.

2.2.3.5 Malé recenze Jana Skácela

Od podzimu 1963 se začaly v *Hostu do domu* objevovat populární Skácelovy fejetony nazvané „Malé recenze“. Tyto texty vycházely od 9. čísla 10. ročníku (1963), tedy ihned po změně na pozici šéfredaktora.

První recenze, nazvaná „Recenze na cigaretu“⁷⁶, byla otištěna na zadní straně časopisu mezi drobnými literárními útvary dalších autorů a na první pohled působila dost nevýrazně. Autor se v ní pokusil zhodnotit nový druh cigaret s názvem „Morava“. Psal, že jejich filtr zachycuje nikoliv škodliviny, nýbrž smrad, a že byly pravděpodobně proto tyto cigarety

⁷² SKÁCEL, Jan. Návraty. Jan Skácel / verše, které zůstaly. *Host do domu*. 1964. roč. 11, č. 12, s. 78.

⁷³ DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. s. 68.

⁷⁴ Sami proti sobě. *Host do domu*. 1965, roč. 12, č. 8 s. 56.

⁷⁵ Sami proti sobě. *Host do domu*. 1965, roč. 12, č. 3 s. 77.

⁷⁶ SKÁCEL, Jan. Recenze na cigaretu. *Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 9, s. 381.

považovány za lidové. V závěru vše shrnul větou: „*Jsou dobré knihy a špatné knihy. A jsou také dobré cigarety a špatné cigarety. Ať se na nás tabákový průmysl nezlobí.*“

V následujících dvou číslech najdeme „Opožděnou recenzi na začátek školního roku“⁷⁷ a poté poprvé pod napříště oblíbeným názvem „Malou recenzi na cenu lidské hlavy“⁷⁸. V posledním čísle roku 1963 je recenze uveřejněna hned na první straně časopisu a nese název „Malá recenze na Vánoce“⁷⁹.

Od roku 1964, tedy od chvíle zásadní proměny časopisu, dostaly „Malé recenze“ vyhrazené místo na zadní straně a staly se nedílnou součástí každého čísla. Vycházely pravidelně až do zániku časopisu v roce 1970.

Podle Zdeňka Kožmína si Skácel ve svých „Malých recenzích“ vytvořil „*velmi tvárný prozaický model, který má přirozeně někde blíže k fejetonu, někde ke glose, někde ke sloupku a někde ovšem i k eseji*“, a tyto žánry se následně pokoušel spíše vstřebávat než naplňovat.⁸⁰ Vytvořil si zcela osobitý styl, který hrál následně roli i v jeho dalším uměleckém vývoji.

Témata „Malých recenzí“ byla různá, od vlastních zážitků autora a každodenních problémů po závažné otázky politické, filozofické či sociální. Snažil se na věci nahlížet s humorem, místy jemnou satirou, ale také s nostalgií a melancholií. Většina textů na závěr vyústila do vtipné pointy. V roce 1964 vyšly například známé texty „Malá recenze na chlapečka a mouchu“⁸¹, „Malá recenze na klasický apríl“⁸², „Malá recenze na koničky“⁸³ či „Malá recenze na tykání“⁸⁴. Některé vybrané recenze byly ještě téhož roku shromážděny v knize *Jedenáctý bílý kůň*.

Dle Kožmína si Skácel vypracoval „*jemně ironicky vybroušený nástroj pro svůj dialog se světem, s dobou, s politikou. [...] Rozehrál tu sémantiku mnoha významových vrstev a zformuloval nenápadně za pochodu svou filozofii člověka. Jeho ‚malé recenze‘ dosahují ve svých vrcholech objektivnosti jeho básnického díla.*“⁸⁵

2.2.3.6 Ostatní rubriky

Během následujících let se v časopise průběžně objevovaly i další nové rubriky. Většinou ale již nedosáhly takového úspěchu a délky trvání jako ty původní z roku 1964.

⁷⁷ SKÁCEL, Jan. Opožděná recenze na začátek školního roku. *Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 10, s. 434.

⁷⁸ SKÁCEL, Jan. Malá recenze na cenu lidské hlavy. *Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 11, s. 481.

⁷⁹ SKÁCEL, Jan. Malá recenze na vánoce. *Host do domu*. 1963, roč. 10, č. 12, s. 485.

⁸⁰ KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. 3. doplněné vydání. Brno: Jota, 2006. s. 98.

⁸¹ SKÁCEL, Jan. Malá recenze na chlapečka a mouchu. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 2, s. 80.

⁸² SKÁCEL, Jan. Malá recenze na klasický apríl. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 4, s. 80.

⁸³ SKÁCEL, Jan. Malá recenze na koničky. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 6, s. 80.

⁸⁴ SKÁCEL, Jan. Malá recenze na tykání. *Host do domu*. 1964, roč. 11, č. 11, s. 80.

⁸⁵ KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. 3. doplněné vydání. Brno: Jota, 2006. s. 91.

Po celý rok 1965 zveřejňoval Ludvík Kundera své úvahy, nápady, aforismy, „drzosti“ a poznámky v rubrice nazvané „Černou křídou do komína“. Název rubriky opět odkazoval k halasovskému kultu, který byl všemi redaktory a zejména Kunderou veleben. Vycházel z posledního čtyřverší Halasovy básně „Poučení“: „*Psát dětem básně zdá se takové cosi, / jak nazpátky když dříví do lesa se nosí. / Psát ale básně velkým, to je zase jiná. / Ó, to se píše často křídou do komína.*“ Ludvík Kundera název rubriky vysvětlil tak, že Halasova křída je obyčejná, tedy bílá, kdežto on chtěl sám sebe shazovat, a proto křídu pozměnil na černou.⁸⁶

V témže roce vycházel v každém čísle úryvek textu některého ze starších českých autorů v rubrice nazvané „Dvanáct rozhněvaných starých pánů“. Titulní číslo přineslo ukázkou z knihy Jiřího Mahena, dalšími zveřejněnými autory byli Karel Havlíček Borovský, F. X. Šalda, S. K. Neumann, Zdeněk Nejedlý, Ladislav Klíma, Pavel Stránský ze Zhoře, Miloš Marten, Eduard Bass, Josef Čapek, Vladislav Vančura a T. G. Masaryk. Ve dvoustránkovém příspěvku se autoři pozastavovali nad problémem, který je rozlítit, podobně jako hrdinové v tehdy slavném americkém filmu „Dvanáct rozhněvaných mužů“, k němuž rubrika svým názvem odkazovala.⁸⁷

Od třináctého ročníku, roku 1966, zaujímaly významné postavení rubriky: „Kouzlo nechtěného“, „Dokumenty“ a „12 lásek a 12 nenávisť“. Kouzlo nechtěného: „*retrospektivní rubrika bezděčně komických starosvětských textů*“⁸⁸, vycházela od roku 1966 až do zastavení časopisu. Založil ji Jan Skácel, jehož pomocníky byli vedle Jana Trefulky také samotní čtenáři. Ti do redakce zasílali všemožné staré dopisy, rukopisy, výstřižky, fotografie a jiné cennosti z rodinných a dalších archivů, z nichž vyzařovalo skryté, původně nechtěné kouzlo. Těmto příspěvkům následně redakce vyhradila vždy přinejmenším dvojstranu v závěru každého čísla. Redigování rubriky bylo později svěřeno Antonínu Přidalovi, který v roce 2007 příspěvky shromáždil a vydal v knize stejného názvu. Tento název se pokusil vysvětlit následovně: „*Nechtějte příliš od toho, co je nechtěné. Pak nepropasete ani druhé kouzlo. Kouzlo nečekaného.*“⁸⁹

Rubrika „Dokumenty“ otiskovala politické články či prepisy projevů bez jakýchkoliv dalších komentářů a poukazovala na jejich hloupost. Vycházela nepravidelně.

⁸⁶ KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. s. 239.

⁸⁷ STINGLOVÁ, Helena. *Básník šéfredaktorem: proměny časopisu Host do domu pod vedením Jana Skácela (1963 – 1969)*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2011. s. 55.

⁸⁸ DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. s. 68.

⁸⁹ PŘIDAL, Antonín. *Kouzlo nechtěného*. 1. vydání. Brno: Druhé město, 2007. s. 9.

V rubrice nazvané „12 lásek a 12 nenávistí“ se ze svých lásek a nenávistí zpovídali ve dvanácti číslech samotní autoři a přispěvatelé *Hosta do domu*. Nitro zde odkryli Jan Skácel, Jan Trefulka, Ludvík Kundera, Oleg Sus či Jiří Opelík. Například Oleg Sus zahájil svou zpověď úvahou: „*Láska a nenávist jsou slova hrozně jednoduchá a přitom velká. [...] Jsou to slova, žel, dnes vyprazdňovaná. [...] Mám dojem, mám strach, že dnešní skutečnost neskýtá příliš příležitostí k pravým rozžhaveným láskám a tvrdým nenávistem.*“⁹⁰

Od 1. čísla 14. ročníku (1967) vycházela rubrika „Zatrženo“, hodnotící nově vydané knihy a také „13 řádků Olega Suse“ (později „7 řádků Olega Suse“), drobné recenze na knižní novinky. Téhož roku byla založena i rubrika „Zelený host“, která se věnovala začínajícím autorům.

Rubrika „Zatrženo“, zveřejňující výpisky z významných děl beletristické i odborné literatury vycházela nepravidelně. Na dvou stranách časopisu otiskl vždy jeden z vybraných redaktorů *Hosta do domu*, nejčastěji Milan Uhde, citáty z nově vydaného díla. Mezi publikovanými tituly byly například Horníčkovy *Dobře utajené housle*⁹¹ či Aforismy Franze Kafky⁹². Naposledy rubrika vyšla v roce 1969.

Svou vlastní „pravidelnou rubriku britkých kritik“⁹³ založil Oleg Sus pod názvem „13 řádků Olega Suse“. Na třinácti řádcích zde publikoval drobné recenze, v nichž hodnotil především nově vycházející knihy pochybných kvalit. Od roku 1969 byla rubrika zkrácena na polovinu a změnila název na „7 řádků Olega Suse“ a téhož roku také její vydávání ustalo.

Poslední pravidelně vycházející rubrikou byl již zmíněný „Zelený host“, několik stran vyhraněných začínajícím autorům. Tyto texty byly v časopise otočeny o 90 stupňů a vycházely většinou na světlezeleném papíře, což časopis obohatilo také po stránce grafické. Redakce se k začínajícím autorům vyjádřila následovně: „*Zatím zezelenali závistí, když se svými začátečnickými básničkami, prózami a kresbami postávali za dveřmi časopisů hájících barvy a přelivy pokročilosti. Ať ukáží, jestli se smějí zelenat také jinak.*“⁹⁴

Podobu periodika dotvářely také mnohé menší rubriky, k déletrvajícím patřily například „Poznámky, nápady, výpady“ či „Jazykové zákampí“, obě pod vedením Františka Trávníčka či výše zmíněná rubrika „Trochu ze zahraničních časopisů“ Olega Suse.

⁹⁰ SUS, Oleg. 12 lásek a 12 nenávistí. *Host do domu*. 1966, roč. 13, č. 5, s. 78.

⁹¹ UHDE, Milan. Zatrženo v knize Miroslava Horníčka *Dobře utajené housle*. *Host do domu*. 1967, roč. 14, č. 4, s. 54–55.

⁹² UHDE, Milan. Zatrženo v knize Aforismy Franze Kafky. *Host do domu*. 1968, roč. 15, č. 6, s. 58–59.

⁹³ DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. s. 68.

⁹⁴ Zelený Host. *Host do domu*. 1967, roč. 14, č. 1.

2.2.4 Výtvarná a grafická podoba časopisu

S příchodem Jana Skácela změnil časopis podobu nejen po stránce literární, ale rovněž po stránce výtvarné a grafické. V celé éře *Hosta do domu* můžeme vysledovat tři fáze proměn jeho výtvarné podoby. V počátcích se uplatňovali především autoři z brněnského regionu a jejich tvorba byla do značné míry poznamenána schematismem. S postupným uvolňováním doby se ale začala rozvíjet svobodnější tvorba, „*nesoucí všechny znaky výsostně angažovaného periodika první poloviny šedesátých let*“. Třetí období spadalo do času rodící se normalizace, výtvarné projevy postupně překračovaly veškeré jinojazy, dokud nedošlo k úplnému zastavení periodika.⁹⁵

V období Macákova *Hosta do domu* byl v letech 1954–1957 kmenovým autorem v oblasti výtvarného umění malíř a teoretik Václav Zykmond. Ve svých člancích a studiích sice částečně setrval na půdě dané oficiální doktrínou, ale pokoušel se zároveň o neotřelý, na svou dobu odvážný přístup. Publikoval například studii o tradici české karikatury, vcelku nekonformně hodnotil současné výtvarné umění, průběhy konferencí, výstav atd. Jeho články vyvolávaly rozporuplné reakce, což se s postupem let umocňovalo. Na konci padesátých let byla výtvarná sekce časopisu obohacena o nová jména, mezi nejvýznamnější z nich patřil recenzent Igor Zhoř. Jeho stručně a výstižně formulované články, kritiky a recenze již předznamenávaly podobu periodika v šedesátých letech.⁹⁶

Také typografická úprava časopisu procházela četnými obměnami, většinou v návaznosti na změny v obsahu. Autorem obálek a vnitřní podoby prvních pěti ročníků (1954–1958) byl Bohdan Lacina, doprovázející texty četnými ilustracemi a karikaturami. Změna nastala s příchodem Františka Kalivody, který se podílel na podobě nadcházejících dvou ročníků (1959 a 1960). V časopise začaly být otiskovány fotografie, zejména fotografické obrazy a fotoportréty, které se zde dosud nevyskytovaly. Od 8. ročníku (1961) dostal *Host do domu* zásluhou Jaroslava Fišera novou obálku, jeho podobu dále dokreslovaly fotografie, grafiky, kresby a především karikatury, umožňující svobodný rozkvět kresleného humoru. Mezi kmenové karikaturisty patřili od padesátých let Vilém Reichmann (známý pod pseudonymem *jappy*) či mladší Vlastimil Záborský. Reichmann svým „humorem beze slov“ nápaditě vykresloval slabosti lidí a nedostatky doby, Záborský naopak reagoval především na aktuální politické problémy.⁹⁷

⁹⁵ GABRIELOVÁ, Bronislava a MARČÁK, Bohumil. *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Georgetown, 1999. s. 111–112.

⁹⁶ Tamtéž, s. 112–115.

⁹⁷ Tamtéž, s. 115–116.

S nástupem Jana Skácela časopis od roku 1964 výrazně proměnil svou grafickou podobu: o novou obálku se staral Jaša David, formát se zmenšil na A5 a zdvojnásobil se počet stran. Také literární obsah byl doplňován mnohými studiemi o estetických a kulturních problémech. Nadále zde publikoval Václav Zykmond či Mirko Novák. Jednotlivá čísla roku 1964 byla věnována rozborům děl autorů kresleného humoru, kteří se ve své tvorbě dokázali oprostít od předem stanovených norem a ideologie.

Nejvýznamnější podíl na vzhledu skácelovského *Hosta do domu* měli ovšem výtvarníci Jan Steklík a Karel Nepraš. Moderní, navzájem se doplňující grafiky těchto členů „Křížovnické školy čistého humoru bez vtípu“ zvyšovaly celkovou atraktivitu periodika a postupně se jejich kreslený humor stal kořením všech ročníků. Časopis díky nim nabízel „zajímavou a názorově pestrou přehlídku kresleného humoru druhé poloviny 20. století“.⁹⁸ Humorná a uvolněná linie prosazovaná šéfredaktorem Janem Skácelelem tak byla těmito kresbami ještě umocněna.

V posledním ročníku (1970) byl vzhled časopisu opět pozměněn, autorem nové obálky i celkového uspořádání byl tentokrát Jan Soplara. Kvůli nastolené cenzuře ale musela nyní být redakce opatrnější a tehdejší tíživé ovzduší se promítlo také do kreseb, které působí temněji a ponuřeji. Výtvarná podoba *Hosta do domu* vrcholných let zůstala do budoucna „trvalým dokumentem zápasů o svobodu umění“.⁹⁹

2.2.5 Odchod Jana Skácela a zánik časopisu

Jan Skácel zůstal šéfredaktorem *Hosta do domu* do dubna 1969, kdy na jeho místo nastoupil Jan Trefulka. S jeho příchodem začal časopis vycházet dvakrát za měsíc a byl nyní opatřen podtitulem *Čtrnáctideník pro literaturu, umění a kritiku*. V redakci nadále setrval Milan Uhde, nově přibyl Pavel Švanda. Ten na dobu Trefulkova šéfredaktorování vzpomínal následovně: „V době, kdy byla svoboda mínění vzácným kořením, Trefulka dokázal udržovat otevřené a celkem dobře větrané redakční obzory. Přitom vystupoval vždy nenápadně, čímž se příjemně lišil od mnoha literárních pěstitelů zbytečně barvitého peří.“¹⁰⁰

Jan Skácel sice opustil místo šéfredaktora, ale ponechal si v časopise coby externí spolupracovník starost o poezii. Podobný osud externisty potkal například Vladimíra Blažka, odpovídajícího za reportáže a kulturní publicistiku, Antonína Přídala, majícího na starosti

⁹⁸ Tamtéž, s. 118–121.

⁹⁹ Tamtéž, s. 121–122.

¹⁰⁰ ŠVANDA, Pavel. *Paměť esejisty*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2006. s. 190.

mladou poezii, Olega Suse, zabývajícího se teorií a estetikou, či Jana Steklíka, zodpovídajícího za kreslený humor a výtvarný doprovod periodika.

Přestože se časopis snažil vyhýbat otevřeným politickým polemikám, byl po nástupu normalizace spolu s většinou dalších periodik zastaven. Sdělení vydavatele autorům redakce bylo lakonické: „*Český úřad pro tisk a informace rozhodnutím ze dne 30. dubna 1970 uložil, aby až na další se upustilo od vydávání časopisu Hosta do domu. Jako poslední vyšlo číslo 8 ročníku 1970.*“¹⁰¹ Milan Uhde na to později vzpomínal: „*Setkal jsem se s takovou arogancí, že mi bylo jasné, že Host do domu nemůže přežít. Respektive že by mohl přežít za cenu naprosté ztráty tváře. K tomu nikdo v redakci neměl ani sílu, ani slabost, nikdo by na to nepřistoupil. [...] Je myslím dobře, že to tak skončilo. Samochvála není dobrá, ale myslím, že z těch časů zůstává dobré jméno Hosta do domu, nejenom proto, že přinášel hodnotné čtení, ale i občansky se choval tak, že nebyl pro režim sedmdesátých let ani vzdáleně přijatelný.*“¹⁰² Naše kultura tak přišla o „*jedno ze zřidel osvobodivého hnutí v naší literatuře*“¹⁰³, v němž se svobodně střetávaly nejrůznější názory.

¹⁰¹ KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. 3. doplněné vydání. Brno: Jota, 2006. s. 98.

¹⁰² *Dobré jméno zůstává: Kulatý stůl na téma Host do domu. Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře* [online]. [cit. 11. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/archiv/2010/9-2010/obsahcisla-9-2010/dobre-jmeno-zustava>.

¹⁰³ ČERNÝ, Václav. *Paměti 1945–1972*. 2. vydání. Brno: Atlantis, 1992. s. 492.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá měsíčníkem *Host do domu* a jeho postupnou proměnou během padesátých a šedesátých let 20. století. Na základě analýzy jednotlivých ročníků přelomových let se ukázalo, že nástup Jana Skácela do čela časopisu byl pouze jakýmsi dovršením předchozích liberalizačních tendencí, probíhajících přibližně od konce padesátých let. Již v té době začala do časopisu pozvolna pronikat dosud tabuizovaná témata či problematičtí autoři a s nástupem Jana Skácela nabyly tyto snahy výrazně na síle. Složení redakce přitom po Skácelově příchodu nedoznalo výraznějších změn, neboť klíčoví autoři podílející se na podobě periodika v šedesátých letech zde působili většinou již za vedení Bohumíra Macáka. Jan Skácel tedy kromě vlastních nových podnětů a nápadů přinesl do redakce především uvolňující a přátelskou atmosféru, v níž se mohlo plně rozvinout snažení ostatních redaktorů.

Proměna časopisu se nejvíce projevila vznikem nových rubrik (například „Dokořán“, „Drzý interview“, „Návraty“, „Sami proti sobě“ či „Malé recenze“), celkovým rozvolněním dosud strnulé struktury a v neposlední řadě novou osvěžující grafickou podobou časopisu. Publikovali zde nejvýraznější domácí tvůrci jako Bohumil Hrabal a Josef Škvorecký a v překladech byla zpřístupňována také významná díla zahraničních autorů. Takto se stal *Host do domu* jedním z rozhodujících kulturních časopisů své doby, který – přestože vycházel na rozdíl od ostatních periodik v dosud poněkud provinčním Brně – si dokázal získat široké publikum po celé zemi a jeho dosah podstatně překračoval čistě kulturní oblast. V tomto prestižním postavení se potom udržel až do nástupu normalizace na přelomu šedesátých a sedmdesátých let, kdy bylo jeho vydávání zastaveno.

Seznam použité literatury

ČERNÝ, Václav. *Paměti 1945–1972*. 2. vydání. Brno: Atlantis, 1992. 672 s. ISBN 80-7108-036-5.

DOKOUPIL, Blahoslav. *Slovník českých literárních časopisů, periodických literárních sborníků a almanachů 1945–2000*. 1. vydání. Brno: Host, 2002. 334 s. ISBN 80-7294-041-4.

GABRIELOVÁ, Bronislava a MARČÁK, Bohumil. *Kapitoly z dějin brněnských časopisů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Georgetown, 1999. 173 s. ISBN 80-210-2221-3.

JANOUSEK, Pavel a kol. *Dějiny české literatury 1945–1989. II. 1948–1958*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007. 550 s. ISBN 978-80-200-1528-0.

KOŽMÍN, Zdeněk. *Skácel*. 3. doplněné vydání. Brno: Jota, 2006. 230 s. ISBN 80-7217-401-0.

KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště /b/*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2005. 412 s. ISBN 80-7108-260-0.

KUTOVÁ, Jaroslava. *Malé žánrové formy v časopise Host do domu (1960 – 1970)*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, 2011. 63 s.

LIEHM, Antonín Jaroslav. *Generace*. 1. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1990. 466 s. ISBN 80-202-0254-4.

OPELÍK, Jiří. *Jan Skácel. Květy z nahořklého dřeva*. 1. vydání. Praha: Mladá fronta, 2000. 212 s. ISBN 80-204-0884-3.

PEČMAN, Rudolf a OSOLSOBĚ, Petr. *Oleg Sus Redivivus*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1994. 175 s. ISBN 80-210-0122-5.

PŘIDAL, Antonín. *Kouzlo nechtěného*. 1. vydání. Brno: Druhé město, 2007. 280 s. ISBN 978-80-7227-265-5.

RAMBOUSEK, Jiří. Dvakrát o Hostu do domu. In *Nesoustavná rukověť české literatury*. 1. vydání. Praha: Torst, 2003. 205–222 s. ISBN 80-7215-204-1.

STINGLOVÁ, Helena. *Básník šéfredaktorem: proměny časopisu Host do domu pod vedením Jana Skácela (1963 – 1969)*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií, 2011. 119 s.

ŠVANDA, Pavel. *Paměť esejisty*. 1. vydání. Brno: Atlantis, 2006. 340 s. ISBN 80-7108-282-1.

Časopisecké zdroje

Host do domu: Měsíčník pro literaturu, umění a kritiku. Ročníky 1954–1970. Brno: Československý spisovatel, 1954–1970.

Elektronické zdroje

O nás – Historie | Časopis HOST. [online]. [cit. 20. 2. 2013]. Dostupné z: <http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/o-nas/historie>

Slovník české literatury po roce 1945. Jan Skácel. [online]. [cit. 7. 3. 2013]. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=433&hl=sk%C3%A1cel+>

Dobré jméno zůstává: Kulatý stůl na téma Host do domu. Host: měsíčník pro literaturu a čtenáře [online]. [cit. 11. 4. 2013]. Dostupné z:

<http://www.casopis.hostbrno.cz/cs/archiv/2010/9-2010/obsahcisla-9-2010/dobre-jmeno-zustava>

Přílohy

Vilém Reichmann (jappy): „Výtvarný kritik“

Karel Nepraš: „Malířská škola“